

SOFYA ÜNİVERSİTESİ VE AÇILIŞININ 50. YIL DÖNÜMÜNDE TÜRK FİLOLOJİSİ

DOÇ. DR. HAYRIYE SÜLEYMANOĞLU YENİSOY

Sofya Üniversitesi Bulgaristan'ın en eski yüksek öğretim kurumudur. 1888 yılında Tarih-Filoloji Bölümüyle öğretime açılmıştır. Zamanla fakültelerin sayısı artmış ve günümüzde üniversitenin 15 fakültesi bulunmaktadır. Bu üniversite, bünyesinde yapılan çalışmalarla Balkanlar'ın önemli araştırma merkezlerinden biri olmuştur.

XX. yüzyılın başlarında Türkoloji alanında bilimsel araştırmalara başlanmıştır. Sofya Üniversitesinden öğretim üyeleri bu çalışmalara öncülük etmişlerdir. 1952 tarihinde Sofya Üniversitesinde Türk Filolojisi Bölümünün kurulmasıyla Türkolojinin gelişmesine yeni ufuklar açılmıştır. Bu bölüm hâlen Sofya Üniversitesi Klâsik ve Yeni Filolojiler Fakültesi bünyesinde Türkoloji adıyla varlığını sürdürmektedir.

Türk Filolojisi Bölümünde Türk gençleri de öğrenim görerek Bulgaristan Türklerinin kültürel atılımında önemli rol oynamışlardır.

Sofya Üniversitesi

Bulgaristan'ın en eski, en büyük ve prestijli yüksek öğretim kurumu olan Kliment Ohridski Sofya Üniversitesi 1 Ekim 1888 tarihinde Sofya Erkek Lisesine bağlı bir Yüksek Eğitim Kursu olarak açılmış ve üç ay sonra çıkarılan bir kararname ile Yüksek Okul olmuştur. 1877/78 Osmanlı-Rus Savaşı sonucu kurulan Bulgar Prensiğinin onuncu yılında bu ilk Yüksek Okul öğretime kapılarını açar ve böylelikle Bulgaristan'da yüksek öğretimin temelleri atılmış olur.

Yeni açılan Yüksek Eğitim Okulunun amacı her şeyden önce sayıları giderek artmakta olan laik Bulgar liselerine öğretmen yetiştirmektir. Yeni Okulun tek bir Tarih-Filoloji Şubesi vardır ve öğretim süresinin iki sömestir olması öngörülmektedir. İlk öğretim yılının sonuna doğru bu süre 3 yıla çıkarılır. Dersler, Avrupa'da okumuş ve doktora yapmış 7 öğretim elemanı ve 49 erkek öğrenciyle başlar. 1894'te yeni şubeler oluşturulur ve bunlara fakülte denir: Tarih-Filoloji Fakültesi (tarih, coğrafya, Slav dilleri ve pedagoji), Fizik-Matematik Fakültesi (doğa ve matematik bilimleri) ve Hukuk Fakültesi (hukuk ve siyasal bilgiler). Her fakülteye dekan seçilir, Aleksandır Teodorov (Balan) da ilk rektör seçilir. Fakültelerde öğretim süresi 3-4 yıl olarak belirlenir.

1890'lı yılların ortalarında kız öğrencilerin de Yüksek Okulda öğrenim görmeleri gündeme gelir, yüksek çevrelerde ve basında bu konu büyük tartışmalara yol açar. Nihayet 1901 yılında kız öğrenciler için de Yüksek Okulun kapıları açılır. 1904 tarihinde özel bir yasayla Yüksek Okula özerklik verilerek üniversite ilân edilir. Yeni Üniversitenin bundan böyle Hristo ve Evlogi Georgiev kardeşlerin adını taşıması kararı alınmışsa da kısa bir süre sonra bundan vazgeçilir ve Kliment Ohridski'nin adı daha uygun görülür. Kl. Ohridski'nin doğum günü olan 8 Aralık tarihi de üniversitenin şenlik günü olarak kutlanmaya başlar. Günümüzde ise 8 Aralık tüm Bulgaristan akademik gençliğinin bir bayramı olarak büyük coşkuyla kutlanmaktadır. Sofya Üniversitesi önemli bir eğitim kurumu olmakla birlikte bilimsel araştırmalar merkezi olarak da gelişir ve 1905 yılından itibaren Sofya Üniversitesi YıllığıZ başlığıyla yeni Üniversitenin yayın organı da çıkmaya başlar.

Birinci Dünya Savaşından sonra Üniversitede fakültelerin sayısı artar: 1918'de Tıp Fakültesi, 1921'de Ziraat, İlahiyat, ve Veterinerlik Fakülteleri açılır (*Sofiyski Universitet – Razpis na Lektsiite, 1977*). 1938'de kuruluşunun 50. yılında Sofya Üniversitesinde 7 fakülte, 72 enstitü, klinik ve seminer vardır. 1938/39 öğretim yılında öğretim elemanlarının (profesör, doçent, öğretim görevlisi, asistan) sayısı 306'ya, öğrencilerin sayısı da 5.184'e çıkmıştır. Bu yarım yüzyıllık dönemde Üniversitede 42.503 öğrenci okumuş, bunlardan 3094'ü kız olmak üzere 14.826 kişi mezun olmuştur. Bu dönemde kütüphanenin kitap fonu bir hayli zenginleşmiştir.

Sözü edilen üniversite yaptığı bilimsel çalışmalarla Balkanlar'da önemli araştırma merkezlerinden biri olmuştur. Dünyaca ünlü bilim adamları bu üniversitede görev yapmışlardır. Tarihçilerden-V. Zlatarski, G. Katsarov, P. Mutaşçıyev; filologlardan A. Teodorov-Balan, İv. Şişmanov, B. Tsonev, B. Penev, M. Arnaudov; hukukçulardan S.S. Bobçev, P. St. Staynov; matematikçilerden N. Obreşkov, L. Çakalov; doğa bilimcilerinden İv. Bureş; jeolojiden G. Zlatarski gibi

daha birçokları Sofya Üniversitesinde uzun yıllar öğretim üyesi olarak çalışmışlardır. Bulgar bilim adamlarıyla birlikte yabancı bilim adamları da burada çalışmış ve özellikle Rusya'da gerçekleştirilen Ekim İhtilalinden (1917) sonra Bulgaristan'a sığınan Rus ve Ukraynalı bilim adamlarının Bulgar bilim ve kültürünün gelişmesine büyük katkıları olmuştur.

İkinci Dünya Savaşından sonra ve özellikle 1948'de yeni Yüksek Öğretim Yasasının yürürlüğe girmesinden sonra Üniversitede birçok yapısal reformlar gerçekleştirilmiştir. 1948-1952 yılları arası dönemde Tıp, Ziraat, Veteriner Fakülteleri Sofya Üniversitesinden ayrılarak birer müstakil yüksek öğretim kurumu durumuna gelmişlerdir. Enstitüler Bulgar Bilimler Akademisine, İlahiyat Fakültesi de Kilisenin yönetimine geçmiştir. 1947 yılında Hukuk Fakültesi bünyesinden çıkarılarak müstakil bir fakülteye dönüştürülmüş olan İktisat ve Sosyal Bilimler Fakültesi de 1951 yılında Üniversiteden ayrılır ve Karl Marks Yüksek Ekonomi Enstitüsü adıyla varlığını sürdürür. Üniversitede kalan fakültelerde de bazı değişikliklere gidilir. 1949'da bazı fakültelerde örgün eğitimin yanısıra uzaktan (gıyabî) eğitime de başlanır.

Böylece Sofya Üniversitesinin yeni yapılanmasının birinci dönemi tamamlanmış olur ve Üniversitede şu 5 fakülte kalır: Felsefe-Tarih Fakültesi, Filoloji Fakültesi, Fizik-Matematik Fakültesi, Biyoloji-Coğrafya-Jeoloji Fakültesi ve Hukuk Fakültesi. Sofya Üniversitesi bundan böyle de ülkenin en büyük eğitim ve araştırma merkezi olmaya devam eder.

Yeni yapısal reformlarla birlikte Üniversitede öğretim elemanları ve öğrencilerin sosyal kökeni ve siyasî görüşleri bakımından da köklü değişimler yapılır ve büyük sayıda öğretim elemanı ve öğrenci Üniversite dışında bırakılır, yeni ideolojiye sadık, çoğunlukla da işçi ve köylü kökenli öğretim elemanı ve öğrenciler bunların yerini alır. Ders plân ve programlarında da Marksist ideolojiyle ilgili derslere ağırlık verilir. 1952'den sonra gerçekleştirilen yapısal reformlar, yeneden yapılanmalar Bulgaristan yüksek öğretim tarihinde ikinci bir değişim dönemi olarak nitelendirilir. Sadece 5 fakültesiyle kalan Sofya Üniversitesinde de zamanla bazı değişimler yapılır ve fakültelerin sayısı artarak 11'e çıkarılır.

1. Felsefe Fakültesi
2. Tarih Fakültesi
3. Slav Filolojileri Fakültesi
4. Batı Filolojileri Fakültesi
5. Matematik ve Mekanik Fakültesi
6. Fizik Fakültesi

7. Kimya Fakültesi
8. Biyoloji Fakültesi
9. Jeoloji-Coğrafya Fakültesi
10. Hukuk Fakültesi
11. İletişim Fakültesi

Fakülteler dışında kalan Siyasi Ekonomi, Sivil Savunma, Beden Eğitimi, Yüksek Öğretimin Didaktik Laboratuvarı ise Üniversitenin direkt yönetiminde bulunur. Bazı fakültelerde yeni bölümler de açılır. Bunlar arasında 1952 tarihinde Bulgaristan Türk gençleri için açılan Türk Filolojisi, Türk Tarihi ve Fizik-Matematik bölümleri de bulunmaktadır.

Sofya Üniversitesinin 100. yıldönümünde (1988) öğrencilerin sayısı 14.649'a yükselmiş, öğretim elemanlarının sayısı da 1.352'ye ulaşmıştır. (*İstoriya na Sofiyskiya Universitet "Kliment Ohridski", 1988*). Bu dönemde Üniversite Merkez Kütüphanesinin kitap fonu da kat kat artar ve ülkenin en zengin kütüphanelerinden biri olur.

Komünist rejim iktidarına son verildikten sonra, 1990 tarihinden bu yana Sofya Üniversitesinde köklü değişikliklere gidilmiştir. Ders plân ve programlarının Marksist ideolojiyle ilgili derslerden arındırılması, bilim araştırmalarının, özellikle sosyal bilimlerde, gerçek bilim yöntemlerine önem verilerek yapılması, serbest pazar ekonomisinin gerektirdiği duruma ayak uydurabilmek için yeni fakülte, bölüm ve bilim dallarının açılması vb. gibi değişiklikler yenilikler yapılmaktadır.

2003 yılına gelindiğinde Sofya Üniversitesindeki fakültelerin sayısının 15'e çıktığını görüyoruz:

1. Felsefe Fakültesi
2. Tarih Fakültesi
3. Pedagoji Fakültesi
4. Slav Filolojileri Fakültesi
5. Klasik ve Yeni Filolojiler Fakültesi
6. Matematik ve Bilişim Fakültesi
7. Fizik Fakültesi
8. Kimya Fakültesi
9. Biyoloji Fakültesi

10. Jeoloji-Coğrafya Fakültesi
11. Hukuk Fakültesi
12. İletişim Fakültesi
13. İktisat Fakültesi
14. İlahiyat Fakültesi
15. İlk ve Okulöncesi Eğitimi (Pedagojisi) Fakültesi.

Söz konusu fakültelerde 72 bölüm vardır. Bunlar arasında Balkanlar ile ilgili bölüm ve bilim dalları dikkati çekmektedir (<http://www.uni-sofia.bg>). Her Balkan ülkesinin dili, edebiyatı ve kültürüne ilişkin bölümlerin (sadece Arnavutça bir bilim dalı durumundadır) yanı sıra bir de yeni açılmış Balkanistik bölümü vardır. Sofya Üniversitesinde Balkanlar bölgesine ilişkin bu kadar bölüm ve ana bilim dalının var olması, Bulgaristan'da günümüzde de Balkanlar'a büyük önem verildiğinin bir göstergesidir.

Sofya Üniversitesi 1990'dan bu yana dışarıya açılarak daha birçok yabancı üniversiteyle ilişkiler kurmaya başlamıştır. Türkiye üniversiteleri ile de giderek artmakta olan ilişkiler Sofya Üniversitesiyle Ankara Üniversitesi öncülük etmektedirler. Kardeş üniversiteler olarak her iki ülke arasındaki yüksek öğretim, bilim ve kültür alanında başlatılan yoğun işbirliğine bu iki üniversite büyük katkılarda bulunmaktadır.

Sofya Üniversitesinde Türklerin Yeri

Kuruluşundan günümüze kadar Sofya Üniversitesinde Bulgar, Yahudi, Ermeni ve öteki etnik gruplar arasında belirli yıllarda, belirli sayıda Türk gençlerinin de bulunduğu bir gerçektir. Bu konuda ayrıntılı bilgileri, yıllar önce yayımlanmış Kliment Ohridski Sofya Üniversitesinde yüksek öğrenim görmüş olanların Almanak'ı, 1888-1974 başlıklı kitapta buluyoruz (*Dimitrova, Atanasova, 1979*). Almanak'ın sayfalarında Üniversiteden mezun olmuş Türk ve Müslüman adlarına da rastlanmaktadır. Açılışından (1888) 1944 yılına kadar olan dönemde Sofya Üniversitesinden mezun olmuş Türk ve Müslümanların toplam sayısı 14'tür. Bunlar arasında Türk kızlarının da bulunması çok sevindiricidir. Aynı dönemde 202 Yahudi ve 24 Ermeni de Üniversiteden mezun olmuştur. Söz konusu üç etnik gruptan da mezun olanlar (sadece bir kişi hariç) büyük şehirlerdendirler. Yahudi ve Ermenilerin soyadlarının sonunda Bulgarca -ov, -ev ekleri bulunmazken, Almanak'ta Türk ve Müslümanların soyadlarının bu eklerle verilmiş olması dikkati çekmektedir.

İkinci Dünya Savaşından sonra Bulgaristan Türklerinden az sayıda bir grup gencin Sofya Üniversitesinin farklı fakültelerine alındıkları bilinmektedir.

1940'ların ikinci yarısından 1956'nın Ocak ayına kadar Üniversiteden mezun olan Türk ve Müslümanların sayısı toplam 18'dir.

1956 Haziran ayı devlet sınavları döneminde ve daha sonraki yıllarda mezun olanların sayısı oldukça artmıştır. Çünkü 1952/53 öğretim yılında açılan Üniversitenin Türklere ait Türk Filolojisi, Türk Tarihi, Fizik-Matematik bölümlerinden ilk öğrenciler mezun olmaya başlamıştır. Ayrıca Üniversitenin öteki fakültelerinden tek tek mezun olan Türk, Müslümanlar da vardır. Böylelikle Sofya Üniversitesi, tarihinde önceki yıllara kıyasla çok sayıda Türk ve Müslüman gençlerin mezun olduğu yıllar başlamış oluyor.

Haziran 1956 – 1974 yılları arası dönemde Sofya Üniversitesinden mezun olan Türk ve Müslümanların sayısı toplam 490'dır. Bu sayıya Türk Filolojisinden mezun olup da daha sonraki yıllarda Slav Filolojileri Fakültesi Bulgar Filolojisi Bölümünden de mezun olan 3 Türkün adı iki kez girmiştir. Şu halde Sofya Üniversitesi mezunlarının toplam sayısı söz konusu dönemde 487'dir. (*Dimitrova, Atanasova, 1979*). Bir genelleştirme yapıldığında şu tablo ortaya çıkıyor:

1888-1944 döneminde mezun olanlar:	14
1945-Ocak 1956 döneminde mezun olanlar:	18
Haziran 1956-1974 döneminde mezun olanlar:	487
<hr/>	
Sofya Üniversitesinin tüm bölümlerden mezun olanların toplam sayısı:	519

Türkoloji Çalışmaları

Bulgaristan'da bilimsel anlamda Türkoloji çalışmalarına XX. yüzyılın başlarında başlanmıştır. Bu çalışmaların biraz öncesinin olduğunu belirtmek gerekir. XIX. yüzyıl ortalarında, Osmanlılar döneminde Bulgarların Türkçeyi öğrenmeleri için daha düzenli bir biçimde çalışmaların yapıldığını görüyoruz. Bu dönemde bazı ders kitapları ve sözlükler yayımlanır (*Yenisoy, 1994*). Pratik amaçla hazırlanmış ilk *Türkçe-Bulgarca Sözlük ve Konuşma Kitabı* 1851 tarihini taşımaktadır, müellifi de Karlovalı Penço Radov'tur. 1856'da Jeravnalı Stefan Vilkov'un *Türkçeyi Öğrenmek İsteyen Bulgar Gençlerine Bir Alfabe Kitabı* basılır. Daha sonraki yıllarda Yoakim Gruev'in Osmanlıcaya ait kitabı, İvan Çoraççiev'in *Türkçe-Bulgarca Alfabe Kitabı* vb. yayımlanıyor. Aynı yıllarda Stefan İliev ile V. Hranov da bir sözlük hazırlıyorlar. Bazı ders kitaplarının sonuna sözlük bölümleri de eklenmiştir.

1877/78 Türk-Rus Savaşından önceki dönemde iki dil bilgisi kitabı da ya-

yımlanmıştır. Ders kitapları ve dil bilgisi kitaplarının birkaç baskısı gerçekleştirilir. Aynı dönemde tarih kitapları, masallar ve devlet belgelerinin de Bulgarca'ya çevirileri yapılmıştır.

Türk-Rus Savaşından (1877/78) sonra da bu alanda çalışmalar sürdürülmüştür. Stoyan Tilkov'un 1895 yılında yayımladığı bir kitabı ile 1896'da yayımladığı bir sözlüğü oldukça ciddi çalışmalardır.

XX. yüzyılın ilk yarısında da bu tür kitap ve sözlüklerin yayımlanmasına devam edilir. 1930'larda ders kitapları ve sözlükler yeni Türk alfabesiyle yazılmıştır. 1933 yılında yeni Türk alfabesiyle basılan ilk Türkçe kitap S. Stırşenov tarafından hazırlanmış ve bunu 1938'de basılan Blagoy Mavrov'un kitabı izlemiştir. Savaş yıllarında sözlükler de hazırlanmıştır. İkinci Dünya Savaşından sonra, yeni koşullarda daha bir dizi kitap ve sözlükler devlet yayın evlerinde basılır.

Günümüzde Türkçeyi öğrenmek isteyen Bulgarların sayısı artmaktadır. Sofya'da Balkanlar Lisesinde Balkan dilleri, esas dersleri oluşturmaktadır. Bunlar arasında Türkçeye de büyük önem verilmektedir. Yine Sofya'da Yabancı Dilde Eğitim Veren Liselerde Türk dili de öğretilmektedir. Türk dili, tercih edilen bir dil olarak Balkan dillerinin başında yer almaktadır. Sofya ve Varna'da son yıllarda açılan bazı özel üniversitelerde pratik amaçlarla Türk dili öğretilmektedir.

Daha XIX. yüzyılın ortalarında pratik amaçla yürütülen çalışmalar arasında ilmi nitelik taşıyan ilk araştırmalar da görülmeye başlamıştı. Örneğin Türkçenin Bulgarca'ya etkisi konusu Bulgarların Uyanış dönemi aydınlarından bazılarını ilgilendirmeye başlar. Plevneli Al. T. Jivkov Bulgarcada Türkçe ve Yunanca Kelimeler SözlüğüZ'nü hazırlar ve bunu 1855'te Bükreş'te yayımlar. Bu sözlüğü P. R. Şlaveykov'un Bulgarcada Türkçe Kelimeler SözlüğüZ takip eder. Literatürde bulabildiğimiz bilgilere göre, P. Slaveykov Bulgarcada kullanılan 10 000 Türkçe kelimenin sözlüğünü hazırlayarak basılması için 1882'de yetkili Bulgar makamlarına başvurur. Ne yazık ki bundan sonra eserin izlerine rastlanmamıştır. Sözlüğün yayımlanıp yayımlanmadığı hakkında da bilgi bulunmamaktadır.

XX. yüzyılın başlarında Türkoloji alanında bilimsel araştırmalara da başlanmıştır. Sofya Üniversitesinden ünlü Bulgar bilginleri bu çalışmalara öncülük etmişlerdir. İvan Şişmanov Protobulgarların Kökeni, Stefan Mladenov Çağdaş Bulgarcada Asparuh Bulgarlarından Kalma Türkçe Kelimeler gibi başlıklar altında değerli eserler yazmışlardır. Benü Tsonev, 1911 yılında Sofya Üniversitesi akademi üyeleri önünde yaptığı tarihi konuşmasında: Kültür geçmişimizi öğrenmemiz için her şeyden önce Türkçeyi, Türk kültür tarihini öğrenmeliyiz (Yenisoç, 1997) demiş ve Türkçenin leksik ve gramer sisteminin Bulgarca'yı et-

kilediğine dair örnekler vermiştir. Bulgar dili tarihi alanında en büyük bilim adamı olan B. Tsonev, yıllar sonra *Bulgar Dilinin Tarihi* başlıklı 3 ciltlik eserini hazırlamış ve ikinci ciltte Türkçe kökenli kelimelere de özel bir yer ayırmıştır.

İkinci Dünya Savaşından sonra bir yandan Osmanistik alanında araştırmalar başarıyla sürdürülürken, bir yandan da Türkçenin Bulgarcaya etkisi konusu güncellik kazanır. 1950'lerden sonra leksikolojinin ayrı bir bilim dalı olarak gelişmesi de dil ilişkileri konusunun önemini arttırmıştır. Bu durum, Bulgar dilciliğinde de yankısını bulur ve Bulgar dilinin başka dillerle ilişkisi konusunda çalışmalar hızlandırılır. Araştırmaların bir bölümü Türk-Bulgar dil ilişkileri üzerinde yapılır. Kiril Mirçev, "Bulgarcadaki Türkçe Alıntuların Kaderi", Miroslav Yanakiev, "Bulgarcada Türk dili fiil sisteminin Bulgar dili fiil sistemini etkilemesi ve Bulgarcada duyulan, şahitsizlik (preizkazno naklonenie) fiil kipinin belirlenmesi ve biçimlenmesi" gibi konularda yaptıkları çalışmalarıyla Türkolojinin gelişmesine büyük katkıda bulunmuşlardır. Vladimir Georgiev, İvan Duridanov, Mosko Moskov gibi dil bilimcilerin de bu alandaki etimolojik araştırmaları dikkat çekicidir.

Bulgar tarihi için önemli Osmanlı belgeleri üzerinde Petır Miyatev, Nikolay Todorov, Bistra Tsvetkova, Vera Mutafçiyeva ve diğerleri ciddi araştırmalar yapmışlardır.

Sofya Üniversitesinde Türk Gençlerine Ait Bölümlerin Kuruluşu

1952 yılı, Sofya Üniversitesinde Türkolojinin gelişmesine yeni ufukların açılması için önemli bir yıl olduğu gibi, Bulgaristan Türklerinin eğitiminde de önemli bir yıl olmuştur. 5 Ağustos 1952'de Bakanlar Kurulu, Türk okullarının durumunu incelemiş, Türkler arasından da aydınların yetiştirilmesi için bir dizi kararlar almıştır. Yüksek öğretim için de şu gibi noktalar karara bağlanmıştır:

"Sofya Üniversitesinin Filoloji, Felsefe-Tarih ve Fizik-Matematik Fakültelerinde Türk Filolojisi, Türk Tarihi ve Fizik-Matematik bölümleri açılacaktır. Yeni bölümlere her yıl 30'ar (otuzar) Türk genci alınacak ve bu gençler Türk öğretmen okullarına (Türk Pedagoji Mekteplerine), açılacak olan Türk liselerine, önlisans (yarıyüksek) eğitim enstitülerine yüksek nitelikli öğretmenler olarak yetiştirileceklerdir. Türk dili ve Türk edebiyatı, tarih, fizik ve matematik bölümlerinin dersleri Türkçe olarak okutulacaktır. Öteki üniversite öğrencilerine verilen devlet bursu, Türk kız ve erkek öğrencilere de verilecek ve hepsine yurt sağlanacaktır".

Alınan kararlar, Bulgaristan'ın ALMA MATER'inde Türk gençlerine de gereken yerin verileceğini müjdeliyordu. Bu gerçek, Bulgaristan'ın eğitim, bilim ve kültür tarihi açısından da önemli bir olaydı.

10 Ekim 1952 tarihinde Sofya Üniversitesinin AULA adıyla bilinen Tören Salonunda, Türk gençleri için kurulan üç bölümün açılış töreninde Eğitim Bakanı Demir Yanev bir konuşma yaparak Türk halkı arasından yetiştirilecek üniversite mezunu aydınların bu halkın eğitim ve kültürel gelişmesinde birer ışık olacaklarını vurgulamıştır.

Bu coşkulu törenden sonra Türk üniversite öğrencilerine de 1952/53 öğretim yılına başlamış olurlar. Bulgarca okutulacak dersler için herhangi bir sorun yoktur. Bunları ünlü Bulgar öğretim üyeleri okutacaklardı. Ancak Türkçe okutulması öngörülen dersleri kim okutacaktı? Bulgaristan Türkleri arasında deneyimli öğretim elemanları var mıydı? Durum değerlendirilerek Türklerden Türk Filolojisine Rıza Mollov, Türk Tarih Bölümüne Kemal Pınarcı, Fizik-Matematik Bölümüne matematikten Hüseyin Gaziev, fizikten de Mehmet Milaşev asistan olarak atanmışlardır. İlk ders yılı bu değerli asistanlarımız için yoğun bir çalışma yılı olmuştur. Gereken bilimsel düzeyde Türk dilinde, Türkçe bilim terminolojisini kullanarak derslerini hazırlayabilmişler ve başarılı olmuşlardır.

Öğretim elemanları, Türkçe bölümlerin ilk sınıflarını tecrübe bahçesine (opitna gradina, opitno pole)” benzetiyorlardı. Merhum hocamız Rıza Mollov sık sık: Kolegalar, sizin sınıfınızı bir tecrübe bahçesine benzetiyorum. Yüksek öğretimde deneyimimiz yoktur. Bu uğurda geleneklerimizin temelini atmalıyız ve bu gelenekleri hep birlikte geliştirmeliyiz, zorluklar bizleri yıldırmasın diyordu.

Sofya Üniversitesinde Türkçeyle eğitim veren bölümlerin açılması, Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkilerin en kötü durumda olduğu bir döneme rastlamıştı. Türkiye’den öğretim üyeleri davet etmek şöyle dursun, öğretim ihtiyaçları için esas ders kitaplarının veya yardımcı eserlerin sağlanması dahi olanaksızdı.

Ertesi yıl, 1953/54 öğretim yılı başında Azerbaycan’dan bir grup öğretim üyesi Bulgaristan’a gelerek Sofya Üniversitesinde Türklere ait yeni açılmış bölümlerde ders okutmaya başlamışlardır. Türk Filolojisinde Prof. M. Şiraliyev ve Doç. M. Mirzazade ders okutmuş, Bulgaristan’da Türkolojinin gelişmesine büyük katkıda bulunmuşlardır. M. Şiraliyev Türk diyalektolojisiyle ilgili ders vermenin dışında Bulgaristan Türk ağızları üzerinde de araştırmalar yapmıştır. Doç. M. Mirzazade de çağdaş Türk dili dersleri okutmuştur. Türk Tarihi Bölümünde Doç. Gafarlı, Fizik-Matematik bölümünde fizikçi Doç. Y. Mamedov ve matematikçi Doç. H. Agaev ders okutmuşlardır. Dersler Türkçe olarak verilmiş, bilim dalları ile ilgili terimlerin öğrencilere Türkçe olarak öğretilmesine özen gösterilmiştir.

Azerî üniversite hocalarının Sofya Üniversitesinde kaldıkları kısa sürede

her türlü zorlukları aşarak Türk öğrencilerin hazırlıklı birer uzman olarak yetiştirilmesi için canla başla çalıştıkları, verdikleri derslerle ve yönettikleri derneklerle sevindirici başarılar elde ettikleri, Sofya Üniversitesi Rektörü Akademi Üyesi Vladimir Georgiev ve Fakülte Dekanları tarafından kendilerine verilen şükran belgelerinde de belirtilmiştir (*Yenisoy, 1996*).

Türk Filolojisinin Tarihçesi

Bulgaristan'ın en eski eğitim ve bilim ocağı olan Sofya Üniversitesinde Türk dilinin (Osmanlıca-Türkçenin) okutulmasına oldukça erken başlanmıştır. Üniversitenin o zamanki Tarih-Filoloji Fakültesinde seçmeli ders olarak başlayan Türk dili dersleri, Türkçeyi çok iyi bilen Bulgar araştırmacılar tarafından okutulmuştur. İlk okutman Stoyan Tilkov olmuştur. Yukarıda da belirtildiği üzere, St. Tilkov, Türkçe kitap, bir de sözlük yazmıştır. Kendisinden sonra 26 yıl süreyle Dimitır Gacanov bu dersleri okutmuştur. D. Gacanov, Bulgaristan'ın Deliorman Türk ağızları üzerine ilk araştırmaları yapan bir Bulgar bilginidir. Önemli Osmanlı kaynaklarını da Bulgarcaya çevirmiştir. Evliya Çelebi'nin *Seyahatnamesi*'nden Balkanlar ile ilgili bölümlerinin de Bulgarcaya çevirisini yapmıştır. Daha sonraları D. Gacanov'un yerine Gılib Gılibov geçmiş ve 1965'te Türk Filolojisinden emekliye ayrılıncaya kadar burada Türkçe ve Osmanlıca dersleri okutmuştur. Edirne doğumlu G. Gılibov ilk kez Bulgarca olarak Türkçenin gramerini yazmıştır. Aynı zamanda Bulgar Bilimler Akademisi tarafından yayımlanmış *Türkçe-Bulgarca Sözlük*'ü hazırlayanlardan biridir. Ayrıca Osmanlıca ile İslam Hukuku ve Osmanlı kaynaklarına ilişkin araştırmaları vardır. G. Gılibov, Sofya Üniversitesi Türk Filolojisi öğrencilerinin ihtiyaçları için *Osmanlı Teknolojisi* başlıklı bir de ders kitabı hazırlamıştır.

Türkçe derslerine Bulgarlar da devam etmişlerdir. Bunlar; üniversite hocaları ve özellikle filologlar, tarihçiler ve hukukçular; başka bilim adamları, sanatçılar ve Türkçeyi öğrenmek isteyen hevesliler olmuştur. Baştan eski yazı kullanılmış, Türkiye Cumhuriyeti'nde yeni yazıya geçilince Üniversitede de hemen dersler yeni yazıyla verilmeye başlanmıştır.

10 Ekim 1952 tarihinde Sofya Üniversitesinin Filoloji Fakültesinde Türk Filolojisinin bir bölüm olarak açılmasıyla Türk dili ve edebiyatı öğretimi bilimsel temellere dayandırılmıştır.

Öğretim süresi başta 4 yıl olarak belirlenmiş ve Türk Filolojisinin temelini oluşturan uygulamalı (pratik) Türk dili, çağdaş Türk dili, Türk diyalektolojisi, dil bilime giriş, edebiyat teorisi, Türk edebiyatı, Türk folkloru, Osmanlı teknolojisi vb. derslere öğretim plânında önemli bir yer ayrılmıştır.

Türk Filolojisinden mezun olanlar, lise ve lise düzeyindeki okullarda Türk

dili ve edebiyatı öğretmenliği yapmaya hak kazanıyorlardı.

Daha sonraki yıllarda Üniversitede öğretim süresi 5 yıla çıkarılır ve yeni öğretim planları hazırlanır. Türk Filolojisi Bölümünün de öğretim planı oldukça değiştirilir ve genişletilir. Örneğin, Türk dilinin ses bilgisi ve leksikolojisi ayrı bir teorik ders olur, Türk lehçeleri mukayeseli grameri, Türk dilinin tarihi grameri, Osmanlı diplomasisi ve paleografisi gibi derslerin okutulmasına başlanır. Eski (klâsik) Türk edebiyatı, yeni Türk edebiyatı olarak daha ayrıntılı okutulmaya başlanır.

Türk Filolojisi, açılışından 1956 yılına kadar Filoloji Fakültesinin Genel Dilbilim Bölümüne bağlıydı ve Bölüm Başkanı ünlü Bulgar dilbilimci Akademi Üyesi Prof. Dr. Vladimir Georgiev idi. Uzun yıllar Sofya Üniversitesi Rektörü görevinde bulunmuş, Bulgar Bilimler Akademisinin Başkan Yardımcılığı ve Bulgar Dili Enstitüsünün Başkanlığını yapmış Prof. Dr. Vladimir Geogiev, Türk kökenli öğrencilere dil bilime giriş dersleri okutmuş ve bir Rektör olarak öğrencilerin her türlü sorunlarına en uygun bir biçimde çözüm bulmuştur. Ünlü Bulgar bilim adamı Prof. Miroslav Yanakiev, öğrencilere Bulgar dili dersleri okutmuş ve uzun zaman Türk Filolojisi sınıflarının danışmanlığını yapmıştır. Daha sonraları bazı öğrencileri bilimsel araştırma yapmaya sevk etmiş ve bu alanda yardımını esirgememiştir. Dilbilimcilerden İvan Duridanov, Mosko Moskov, Bulgar edebiyatı tarihi profesörü Jelü Avciev, Rus ve Sovyet edebiyatı doçenti Vasil Tsonev, tarihçilerden Prof. Aleksandır Burmov ve daha niceleri, Türk kökenli öğrencilere ders vermişlerdir.

1956 yılından itibaren Türk Filolojisi, başlı başına bir kürsü durumuna getirilmiştir. Bölümün temelini oluşturan bazı dersleri Kürsüde kadrolu olarak çalışan şu Bulgar öğretim elemanları okutmuşlardır:

Gılıb Gılıbov: Uygulamalı Türk dili, Osmanlıca. Boris Nedkov: Osmanlı diplomasisi ve paleografisi, çağdaş Türk dilinden: morfoloji ve sentaks bölümleri. Emil Boev: Türk diyalektolojisi, Türk lehçeleri mukayeseli grameri. Vera Samarcieva: Uygulamalı Türk dili, Çeviri teorisi. Yuliya Kirilova: Morfoloji ve sentaks.

Belirli yıllarda birçok Bulgar da dış lektör olarak dışarıdan ders vermişlerdir.

Bulgaristan Türklerinden Kürsüde kadrolu olarak şu öğretim elemanları çalışmıştır: Rıza Mollov, Mefküre Mollova, Hüseyin Mahmudov, İbrahim Tatarlı ve Hayriye Memova-Süleymanova (Yenisoğ). Okuttukları dersler de şunlardır:

Rıza Mollov: Türk edebiyat teorisi, Türk folkloru, Türk edebiyat tarihi. Mefküre Mollova: çağdaş Türk dili, Türk diyalektolojisi. Hüseyin Mahmudov: dil ve edebiyat yöntem bilgisi (metodik), Osmanlıca. İbrahim Tatarlı: eski (klâ-

sik) Türk edebiyatı, yeni Türk edebiyatı. Hayriye Memova-Süleymanova: Çağ-
daş Türk dili, Türk dili ses bilgisi, leksikoloji.

Dışarıdan Türkçe dersi okutan Türkler de olmuştur.

Türk Filolojisi bölümünde yabancı bilim adamları da ders vermişlerdir. Yu-
karıda adları geçen Azeri öğretim üyelerinden M. Şiraliev ve M. Mirzazade va-
tanlarına döndükten sonra, tanınmış Macar Türkologlardan J. Nemeth ve G. Ha-
zai de Kürsüde bulunmuşlardır. Prof. J. Nemeth 1954-1956 yılları arasında Türk
dili tarihi ve Türk diyalektolojisinden özellikle Vidin ve Ada Kale Türk ağızları
üzerine konferanslar vermiştir. G. Hazai de 1957-1959 yılları arasında Türkolo-
jiye Giriş ve Türk lehçeleri tarihi dersleri okutmuştur. Her iki bilim adamı da
Bulgaristan Türk ağızlarını araştırmış, çok değerli eserler yazmışlardır.

Başka ülkelerden de bilim adamları, uzmanlar Kürsüyü ziyaret etmiş, kon-
feranslar vermişlerdir. Bunların arasında Türkiye'den Prof. Ahmet Caferoğlu,
Prof. Sabri Esat Siyavuşgil, Orhan Şayık Gökyay; Leningrat (St. Petersburg)
Üniversitesinden Akademi Üyesi Prof. Dr. A. N. Kononov, Viyana Üniversite-
sinden Prof. A. Tietze vb. bulunmuşlardır.

1960'ların ikinci yarısında Kazakistan Cumhuriyeti Alma-Ata Üniversitesi
Kazak Dili ve Edebiyatı Bölümü ile Sofya Üniversitesi Oryantalistik (bu yıllar-
da Türk Filolojisi değil, Bölüm artık Oryantalistik/Şarkiyat/ olarak adlandırıl-
mıştı) Bölümü arasında işbirliği kurulmuş, öğretim elemanlarıyla birlikte birkaç
yıl öğrenciler yaz tatilinde birer ay karşılıklı ziyarette bulunmuşlar ve bunlara
Türk dili ve Kazak dilinden kurslar düzenlenmiştir. Her iki Bölüm arasındaki bu
işbirliği, bundan sonraki yıllarda da Prof. Dr. Azize Nurmahanova, Prof. Dr.
Dovletova gibi öğretim üyeleriyle bilimsel konularda karşılıklı yardımlaşma sür-
dürülmüştür.

Berlin Üniversitesinden de Türk dili hocası Svoboda Germanova'nın baş-
kanlığında bir grup Alman öğrenci Kürsüde bir süre kalmış, bunlara Türk dili
dersi okutulmuştur.

1956 yılı, Türk Filolojisi öğrencileri için mutlu bir yıldır. İlk mezunların,
çoşkulu öğrencilik yılları geride kalıyordu. Diplomalarını almışlar ve öğretmen-
lik mesleğine ilk adımı atmak için heyecanla bekliyorlardı. İkinci Dünya Savaşı
öncesine kıyasla, kızların sayısı oldukça kabarıktı. Reşat Nuri'nin Çalı Kuşu gi-
bi, bu kızlar da öğretmenlik mesleğine gönül vermişlerdi. İlk mezunlar, yine ay-
nı coşku, yine aynı heyecanla Türk liselerinde, lise düzeyindeki okullarda ve
(önlisans) eğitim enstitülerinde eğitim, kültür alanında ışık saçacaklardı.

1956 yılı Bulgaristan'ın siyasî tarihine de önemli bir yıl olarak geçti. Aynı
yılın Nisan ayında Bulgar Komünist Partisi Merkez Komitesinin Geniş Oturu-

munda (Plenumunda) bir dizi kararlar alınmıştı. Alınan bu kararların ülkenin sosyo-politik, kültürel hayatında bir dönüm noktası oluşturacağı bildiriliyordu. Ancak bu kararların içeriği gizli kaldı. Çok geçmeden, bu dönüm noktasının ne olduğu Bulgaristan Türklerine izlenen politikayla belirmeye başladı. Komünist Partisi Plenumunun çizdiği yeni yön, önce Türklerin eğitimine damgasını vurdu. Sofya Üniversitesinin Türklerin okuduğu üç Bölümünden ilk mezunlar, Türk okullarında henüz bir öğretim yılı geçirmişlerdi ve ders yılının sonunda Sofya'dan kötü haberler gelmeye başladı: 1957/58 öğretim yılından itibaren Türk lise ve öğretmen okullarında sadece Türk dili ve edebiyatı Türkçe okutulacak, kalan tüm dersler Bulgar diliyle okutulacaktı. 1958'de Türk liseleri Bulgar liseleriyle birleştirildi, yani kapatıldı. Bu reformların şoku henüz geçmemişken 1959'da bir şok daha geldi - Türk ilk ve ortaokulları da kapatılıyor, Türk diliyle eğitime son veriliyordu. Türk öğrenciler bundan böyle Bulgar okullarında okuyacaklardı, Türkçe ise sadece ayrı bir ders olarak kalacaktı.

Altmışlı yıllara Türk halkı böyle şoklarla girdi. Türkçe öğretim konusunda tepkiler, Türkiye'ye göç etmek için yüz binlerce Türkün Türkiye Cumhuriyeti'nin Sofya Büyükelçiliğine ve Başkonsolosluklarına yazılı başvuruda bulunmaları, bazı dış ülkelerde de Türk okullarının kapatılmasının yankıları ve bazı diğer olaylar, Komünist yöneticilerin biraz yumuşama politikası izlemelerine neden olmuştur. 1960'ların ortalarında Türk Filolojisi (adı artık Oryantalistik olmuştu) Bölümünde açık öğretim sınıfları açıldı ve sadece ilköğretim sınıflarında haftada dört saat okutulacak Türkçe için öğretmen yetiştirilecekti. Buna paralel olarak da Sofya Üniversitesinin bir kolu olan Şumnu Yüksek Pedagoji Enstitüsünde Türkçe ve Coğrafya Şubesi açıldı. Buradan mezun olanlar ortaokullarda Türkçe ve coğrafyadan öğretmenlik yapma hakkına sahip olacaklardı. İsteyenler Sofya Üniversitesi Türk Filolojisi ve Coğrafya Bölümlerinin açık öğretim sınıflarında öğrenimlerini sürdürebileceklerdi.

Ancak örgün öğretim sınıflarında Türk öğrencilerin yerini giderek Bulgar öğrenciler almaya başlamıştı.

1970'te Komünist Partisinin aldığı yeni kararlarla Türklere izlenen yumuşama politikasına son verilmiştir. 1970'lerin ortalarında Sofya Üniversitesinde Türk Filolojisine de artık öğrenci alınmaz olmuştur. Yedi yıllık bir süreden sonra 1982'de Türk Filolojisine Türkoloji adı verilmiş, yeniden öğrenci alınmaya başlanmış, ancak bunlar arasında tek bir Türk genci bulunmamıştır.

İzlenen politika Türk Filolojisi Bölümünün Türk kökenli öğrencileriyle birlikte hocalarını da sarsmıştı. 1950'lerin ikinci yarısında Türk folkloru, Türk edebiyat teorisi dersleri, Bölümün öğretim plânından çıkarılmıştı. Bu dersleri okutan asistan Mollov'a saldırılar başlamıştı. Kürsüde giderek artan gerginlik sonu-

cu asistan Rıza Mollov ve eşi asistan Mefküre Mollova 1959/60 öğretim yılında Üniversite dışında bırakılırlar. Dışarıdan Türkçe derslerine giren Türklerden Yakup İsmailov, Fuat Saliev, İsmail Çavuşev, Etem Hamzov, Salahiddin Osmanov ve daha birkaç Türkün ders okutmasına son verilir.

Türlere karşı güdülen ırkçılık politikası 1981’de Bulgar devletinin 1300. kuruluş yıl dönümünde en yüksek seviyeye ulaşmış ve bu ırkçılık, Üniversitenin Türk Filoloji bölümünde kendisine yer bulmuştur. Tarihçiler başta olmakla beraber, şoven gruplar Üniversite idaresini ele geçirmiş, Türk Filolojisi Bölümünü de Türklerden arındırmayı hedef almışlardır. Dönemin Rektörü tarihçi Prof. İlço Dimitrov, Üniversitede ırkçı politikayı uygulayanların başında yer almıştır. Aynı yıl Temmuz ayında Hayriye Memova-Süleymanova’nın henüz Üniversite Matbaasında bulunan yeni çıkmış iki ciltlik Bulgarca-Türkçe Tematik SözlükZ’ünün yakılması için Rektörlükten bir emir çıkmış, Matbaada bulunan ikinci sözlüğü’ne de (Türkçe-Bulgarca Sözyük’üne de) el konmuştur. Birkaç ay sonra da Rıza ve Mefküre Mollov ailesinin kaderi Hayriye Memova-Süleymanova’yı da bulmuştu.

İşlerin buraya varacağı aslında çoktan belliydi. Bu makalenin yazarı Rıza Mollov hocayla Bulgar Bilimler Akademisi Merkez Kütüphanesinde ara sıra görüştüğünde Mollov, kendisine “Sen hâlâ Bölümde misin? Seni daha kovmadılar mı? Ama üzülme, senin de günlerin sayılıdır” diye şakalaşıyordu. Üniversiteden kovulması R. Mollov’u çok sarsmıştı, devamlı dert yanıyordu: “Bize kötülük yapanlardan bazılarını belki de gün gelir affedebilirim” diyordu. “Ancak Hüseyin Mahmudov’u asla affetmem. Sovyet yanlısı Rektör yardımcısı ve benzerleriyle birlik olup Sofya Üniversitesinden Mollovlar ailesinin kovulması için hazırlanmış tutanakları H. Mahmudov da imzalamıştır. Kürsüde yaşanan gergin durumlarda Mahmudov’un bizi savunmasını beklemiyorduk, ama hiç olmazsa tarafsız kalabilirdi...”, diye anlatarak derdini döküyordu.

1980’lerde gerginlik iyice artmıştır. Rıza Mollov, Hayriye Memova-Süleymanova, İbrahim Tatarlı takibe alınmışlar, aileleri devamlı rahatsız ediliyordu. Bu rahatsızlık 11 Ağustos 1983’te üç ailenin de aynı saatlerde devlet güvenlik organları tarafından evleri basılarak kütüphanelerinin boşaltılıp müsadere edilmesiyle hat safhaya ulaşmıştır. Rejimin takındığı bu tavır, Bulgaristan Türklerine daha da karanlık günlerin yaklaştığının bir işaretiydi. Çok geçmedi, 1984’te Soya dönüş süreci, Türklerin adlarını Bulgar adlarıyla zorla değiştirilmesi olayları başladı. Soya dönüş süreci yıllarında “Doğu Dilleri ve Kültürleri” bünyesinde bulunan Türkoloji (Türk Filolojisi) birimi özel organların bir yuvası durumuna getirilmiştir, diye yazıyor Valeri Stoyanov. Bundan birkaç yıl önce yayımladığı kitabında (Stoyanov, 1998) “Soya dönüş süreci” yıllarında Emil Boev, Esen

Haciev (Hüseyin Mahmudov), Vera Samarcieva ve Yuliya Kirilova'larla birlikte Türk Filolojisi biriminde yeni yeni kişilerin de bulunduğu ve V. Popov'un "Türkiye Tarihi", Paunka Goçeva'nın "Türkiye'nin Devlet ve Siyasi Yapısı", Boris Avramov'un "Soya Dönüş" vb. dersleri okuttuklarını bildiriyor. Bu kişilerin kimlikleri hakkında her Bulgaristan Türk aydınının yeterince bilgisi vardır. Bunlar arasında dışarıdan derse giren Türklerden sadece Mihail Yaņev'in (Muhiddin Mehmedov'un) de bulunması çok düşündürücüdür. Görüldüğü gibi, okutulan dersler de artık başka bir mahiyettedir. "Türk diyalektolojisi" derslerine son verilmiş, Bulgaristan *Türk Ağzları Atlası*'nın hazırlanması projesi de çoktan çoktan unutulmuştur.

Evet, Türk Filolojisi Bölümüne Türklerin büyük hizmeti geçmiştir. Kadrolu olarak veya dışarıdan derse girmekle burada bulunmuşlar, Türkolojinin gelişmesine ve uzman yetiştirilmesine katkıda bulunmaya çalışmışlar, süreleri dolmadan da kürsüden ayrılmak zorunda bırakılmışlardır. Emekliye ayrılıncaya kadar Türk Filolojisinde çalışmak ve buradan emekliye ayrılmak mutluluğunu yaşamak sadece Hüseyin Mahmudov'a nasip olmuştur.

Yıllar sonra "Ümit" dergisi sayfalarında Prof. Dr. İbrahim Tatarlı şunları yazacaktır: "Ne yazık ki Türkoloji Bölümündeki okutmanlar politik amaçlara alet olmuş ve totaliter rejimin etnik, etnokültür, etnolengüistik ve din jenositine aktif olarak katılmışlardır" (Tatarlı, 1997).

Bu yazıyı hazırlarken Sofya Üniversitesinin 100. yıl dönümü (1888-1988) münasebetiyle yazılmış "*Kliment Ohridski*" Sofya Üniversitesi Tarihi (*İstoriya na Sofiysikaya Universitet "Kliment Ohridski"*, 1988), başlıklı kitaptan da yararlandım. Türk Filolojisi Bölümü hakkında da bir şeyler bulabilirim umuduyla kitabın sayfalarını tekrar tekrar okudum. Ne yazık ki hiçbir şey bulamadım, hatta "Türk", "Türkçe" gibi kelimelere dahi rastlamadım. Sadece sayfa 286'da: "1952/53'te... yeni Oryantalistik Kürsüsü de çalışmalarına başlar" cümlesini bulabildim. Oysa açıldığı yıllarda Bölümün adı Türk Filolojisiydi. Kitapta Bölümün gerçek adını kullanmayıp da Oryantalistik diyen müelliflere anlayış göstermek gerekir. Çünkü bu eserin yazıldığı yıllarda ürpertici olaylarla dolu "Soya dönüş süreci" döneminde Türk Filolojisi, Türk dili, Türkler gibi kavramlar tabu idi. Kitapta, 1959-1971 yılları arasındaki dönemde fakültelerde yapılan çalışmalar ele alınmıyor. Türk Filolojisi Bölümünden bahsederken Türk öğretim elemanlarının adları dahi geçmiyor.

Her şeye rağmen, Türk Filolojisi Bölümünün açılması, Sofya Üniversitesi tarihinde ve Bulgaristan'ın bilim ve kültür tarihinde önemli bir olay olarak kalacaktır.

Umarım, Sofya Üniversitesinin 150. kuruluş yıl dönümü münasebetiyle hazırlanacak olan tarih kitabında Türk Filolojisi için de gereken yer verilir. Çünkü bu tarihi, Üniversitenin yeni nesil temsilcileri hazırlayacaktır ve yeni bir dünya düzeni insanları olarak geçmişini değerlendirecekler ve Türk Filolojisi Bölümünde tüm olup bitenlere neden olanları belki de lânetleyeceklerdir.

Yazarlarımızdan biri: “Ben elbette bu dünyaya sadece kötü şeylerden bahsetmek için gelmedim. İçim neşeli...güzel şeyler yazmak için yanıyor”, demişti bir hikayesinde. Ben de kötü şeyler yazmak istemiyorum. Ömrümün büyük bir bölümünü geçirdiğim Sofya Üniversitesi hakkında da kötü şeyler yazmak düşüncesinden uzağım ve geçmişin bilançosunu da yapmak istemiyorum. Üniversitede kaldığım yıllarda, hayatımın sonuna kadar bir daha yaşayamadığım, çok güzel şeyler de olmuştur. Eğitim ve bilim alanında da eğer birazcık da olsun, başarılı olabilmişsem, bunu Sofya Üniversitesine borçluyum; Türk Filolojisi Bölümünden muhterem hocalarıma borçluyum; ikinci fakülte öğrenimime devam ettiğim Bulgar Filolojisi Bölümünden değerli hocalarıma borçluyum.

Sofya Üniversitesinde sadece ben değil, yüzlerce Türk genci, bizim çocuklarımız da geçmiş, böyle bir ünlü öğretim ve bilim ocağında öğrenci olmanın mutluluğunu yaşamışlardır. Bunların hepsi de Bulgaristan’a yararlı birer vatandaş olarak yetişmişler ve ülkenin kültürel kalkınması için çalışmışlardır.

ALMA MATER’in bundan sonraki tarihinde sadece güzelliklerin, saygının, eşitliğin yaşanmasını candan dilerim.

Türk Filolojisinin 50. kuruluş yıldönümünde Bulgaristan’da Türkoloji alanında araştırmalar yapacak yeni nesil temsilcilerine de başarılar dilerim.

G. Gulbov 1952/53 öğretim yılında Boris Parkı’nda Türk Filolojisi I. Sınıf öğrencileriyle bir arada.

Sağdan sola: Sofya Üniversitesinde Azeri öğretim üyeleri.

1. Doç. Y. Mamedov-Fizikçi
2. Doç. H. Agayev-matematikçi
3. Doç. Gafarlı-tarihçi
4. Prof. M. Şiraliyev-dilci Türkolog

Sofya Üniversitesi önünde çekilmiş fotoğraf. Üniversitenin Türk Şubelerinden bir grup öğrenci Doç. Y. Mamedov ve Doç. H. Agayev ile bir arada.

Asistan Riza Mollöv ile bir grup öğrenci Azeri öğretim üyelerini vatanlarına uğurlamaya giderken.

I. Sınıf Türk Filolojisi Öğrencileri Derste

Kaynaklar

- Dimitrova, N., Atanasova K. (1979), "Almanah na zavırşilite visşe obrazovanie v Sofiyskiya Universitet "Sv. Kl. Ohridski"", t. I, II, Sofia.
- İstoriya na Sofiyskiya Universitet "Kliment Ohridski", Sofia, 1988, 375. <http://www.uni-sofia.bg>
- Sofiyski Universitet – Razpis na Lektsiite, Sofia, (1977).
- Stoyanov, Valeri (1998), *Turskoto Naselenie v Bulgariya mejdu Polüsitate na Etniçeskata Politika*, Sofia, 150 – 151, 197.
- Tatarlı, İbrahim (1997), "Önemli Bilimsel Öğretim ve Araştırma Merkez'i, Ümit, 15, 25-28.
- Yenisoy, Hayriye Süleymanoğlu (1994), "Türkolojin Bulgaristan'da Gelişmesine Katkıda Bulunan Bulgar Bilginleri", *Balkanlar'da Türk Kültürü*, 11, 2-4.
- Yenisoy, Hayriye Süleymanoğlu (1996), "Bulgaristan Türklerinin Eğitim ve Kültürel Kalkınmasında Hizmetleri Geçen Azerbaycan Aydınları", *Bilig*, 3, 13-19.
- Yenisoy, Hayriye Süleymanoğlu (1997) "Bulgar Folklorunda. *Türk Folklor Etkileri*" -V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, Genel Konular, Seksiyon Bildirileri, Kültür Bakanlığı yayımları, 235-247.